

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на труда
и социалната политика

Реформата в системата за грижи за деца в България и подкрепата на УНИЦЕФ

unicef
за всяко дете

© UNICEF Bulgaria/2011/Holt

© UNICEF Bulgaria/2017/Nikolov

© UNICEF Bulgaria/2024/Stoykov

СИТУАЦИЯТА ПРЕЗ 2000 г.

35 123 деца (1,78 % от общия брой на децата в страната) в различни домове за деца.¹

165 специализирани институции

(31 дома за деца с увреждания, 102 дома за деца лишени от родителски грижи от 3-7 г. и 7-18 г. и 32 дома за медико-социални грижи за деца от 0-3 г.), 20 социално-педагогически интерната и 7 възпитателни училища – интернати.²

Ограничена подкрепа за деца и семейства (финансова, материална и чрез различни услуги).

Недостатъчни умения на персонала.

Липса на еднозначно разбиране по отношение на правата на децата и приемане на детето не само като обект, но и като носител на права.

Приемане на **Закон за закрила на детето** (2000 г.) и създаване на системата на закрила на детето в България.

СИТУАЦИЯТА КЪМ СЕПТЕМВРИ 2025 г.

Закрити са почти всички специализирани институции за деца.

По-малко от **80 деца** в последните 2 дома за медико-социални грижи за деца.

Значително увеличение на броя на децата, които са **подкрепени да не се разделят от семейството си**, реинтегрирани са в родното си семейство и са настанени в семейна среда (в разширено семейство, в приемни семейства или са осиновени) и подобро качество на живот на изведените от специализираните институции деца.

Развити механизми за **подкрепа на уязвими деца и семейства** и междуинституционална координация.

Повишено обществено разбиране за **нуждите на децата** в обществена грижа и подкрепа за процеса на деинституционализация.³

Продължават усилията за повишаване и укрепване на **капацитета на специалистите**, които осъществяват директна работа с децата и семействата и подобряване на качеството на полаганата за децата грижа.

¹ Световна банка, проект „Реформа за повишаване на благосъстоянието на децата“

² Statistics | Държавна агенция за закрила на детето

³ Близо 80% от българите оценяват деинституционализацията на деца като правилен и необходим процес / Агенция за социално подпомагане

ЕТАПИ НА РЕФОРМА В СИСТЕМАТА ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

1 ПЪРВИ ЕТАП: ИЗГРАЖДАНЕ НА СИСТЕМАТА ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

2000

Приет Закон за закрила на детето.

2001

Създадени са Държавна агенция за закрила на детето и Национален съвет за закрила на детето. На практика, със създаването на отдели „Закрила на детето“ към дирекции „Социално подпомагане“ започва да се развива и функционира системата за закрила на децата в България.

Стратегия за закрила правата на децата в Република България, 2000 – 2003 г.⁵

2003

Приети: Правилник за прилагане на Закона за закрила на детето, Наредба за условията и реда за осъществяване на мерки за предотвратяване изоставянето на деца и настаняването им в институции, както и за тяхната реинтеграция.⁴

2002 – 2006

Разработени и приети стандарти за управление на случай на дете в риск и Наредба за критериите и стандартите за социални услуги за деца (2003 г.)⁶

2003 – 2005

План за намаляване на броя на децата, отглеждани в специализирани институции в България през 2003 – 2005 г.⁷

Национална стратегия за закрила на детето 2004 – 2006 г.

2003 – 2006

Приета е първата Наредба за условията и реда за кандидатстване, подбор и утвърждаване на приемни семейства и настаняване на деца в тях (2003 г.)⁸ През 2006 г. е приета нова наредба със същото наименование.

2006

Одобрен механизъм за реформиране, реструктуриране или закриване на специализираните институции за деца.⁹

⁴ Наименованието на Наредбата е променено през 2024 г. (ДВ, бр. 64 от 2024 г.)

⁵ 20 г. ДАЗД – Доклад.pdf

⁶ Отм., ДВ, бр. 48 от 2022 г.

⁷ Приет с РМС № 602 от 02.09.2003 г.

⁸ Отм., ДВ, бр. 100 от 2006 г.

⁹ 20 г. ДАЗД – Доклад.pdf

2007

Излъчване на документалния филм на Би Би Си „Изоставените деца на България“, който привлече международно внимание и реакция срещу насилието и пренебрегването на настанените в дома в Могилино деца с увреждания.

2008

Национален план за действие за реформа в институционалната грижа за деца в Република България 2008 – 2011 г.¹⁰

Приета Национална стратегия за детето 2008 – 2018 г.¹¹

Затворен е първият дом за деца, лишени от родителска грижа без увреждания (3-7 години) в Стара Загора.

2009

Закриване на дома за деца с увреждания в Могилино.

2010

Приемане на Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България“ и на първия План за действие за нейното изпълнение.

Поставя се цел за закриване на всички домове за деца до 2025 г., забрана върху настаняването на деца под три години в резидентна грижа и се привличат инвестиции в размер на над 160 милиона евро от структурните фондове на ЕС.

Закриване на първия дом за медико-социални грижи за деца в Тетевен и стартиране на регионално планиране на социални услуги за деца и родители.

2016

Актуализиран план за действие за изпълнение на Националната стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Република България“.

¹⁰ <https://beta.strategy.bg/bg/strategy-documents/545>

¹¹ <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?Id=464>

2019

Приет Закон за социалните услуги
(в сила от 01.07.2020 г.)

Промени в Наредбата за условията и реда за осъществяване на мерки за предотвратяване на изоставянето на деца и настаняването им в социални или интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа, както и за тяхната реинтеграция (2019 г.)

2020

Създадена Агенция за качеството на социалните услуги.

2021 – 2024

Разработени и приети всички подзаконовни нормативни актове за прилагане на Закона за социалните услуги, включително Наредба за качеството на социалните услуги.

2022

План за действие в изпълнение на Препоръка (ЕС) 2021/1004 на Съвета за създаване на Европейска гаранция за детето (2030 г.)

2024

Промени в Наредбата за условията и реда за кандидатстване, подбор и утвърждаване на приемни семейства и настаняване на деца в тях и в Наредба за условията и реда за осъществяване на мерки за предотвратяване на изоставянето на деца и настаняването им в социални или интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа, както и за тяхната реинтеграция.

Приета е Национална карта на социалните услуги.

2025

Преглед на стандартите за качество, създадени с Наредбата за стандартите за качество на социалните услуги (2022 г.)

Разработват се нови стандарти за финансиране на социалните услуги.

2025

- ▶ По-малко от **80 деца** в последните 2 дома за медико-социални грижи за деца.
- ▶ Забрана за настаняването на деца под 3 години в резидентна грижа, въведена от 2019 г. с приемането на **Закона за социалните услуги**.
- ▶ **760 социални услуги** за деца и семейства, които се финансират от държавния бюджет.

2010

- ▶ **Национална стратегия** „Визия за деинституционализацията на децата в Република България“.
- ▶ **137 институции** (25 дома за деца с увреждания, 80 дома за деца лишени от родителски грижи от 3-7 г. и 7-18 г. и 32 дома за медико-социални грижи за деца от 0-3 г.)
- ▶ **7 587 деца**, настанени в тях.
- ▶ Държавен бюджет от около **40 милиона евро годишно** за издръжка на домовете за деца и допълнителни около 3 милиона евро годишни дарения (данни за 2008 г.)
- ▶ **241 социални услуги** за деца и семейства, които се финансират от държавния бюджет.

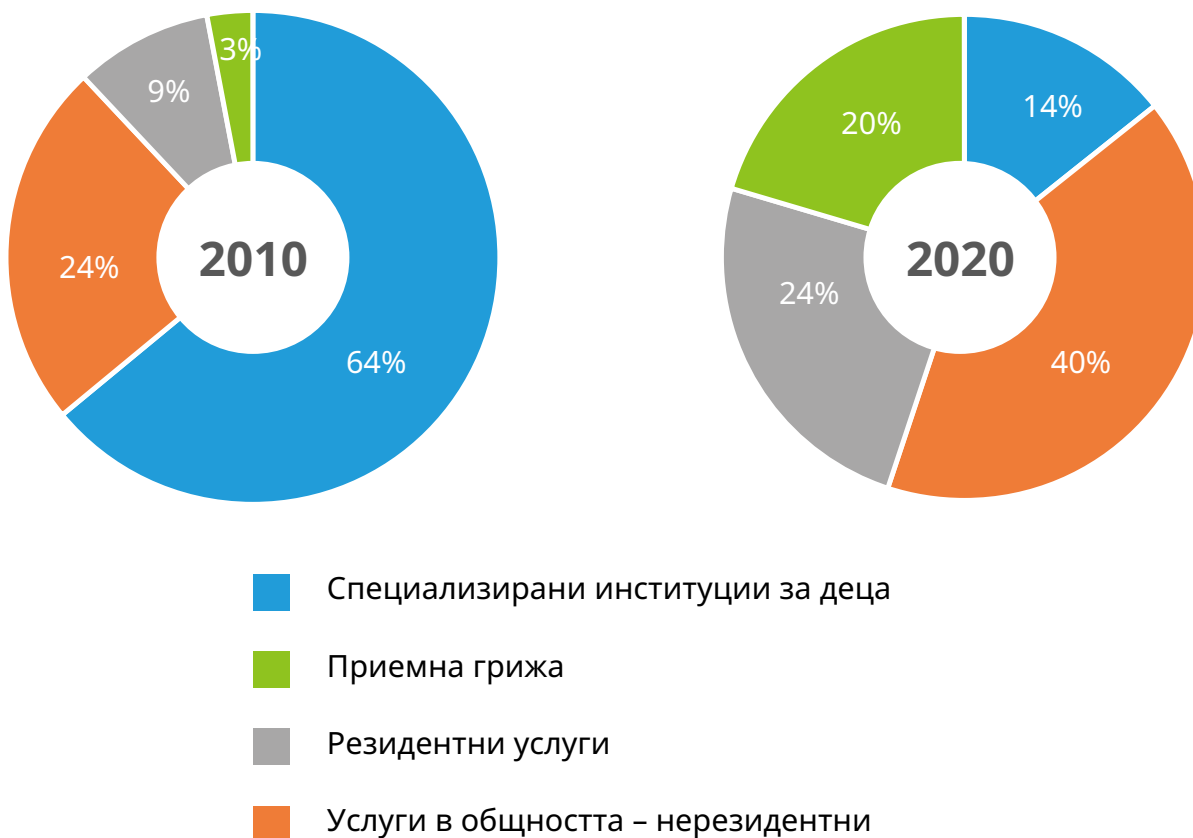
2001

- ▶ Приемане на **Закона за закрила на детето (2000 г.)** и създаване на системата за закрила на детето.
- ▶ **165 специализирани институции** (31 дома за деца с увреждания, 102 дома за деца лишени от родителски грижи от 3-7 г. и 7-18 г. и 32 дома за медико-социални грижи за деца от 0-3 г.).
- ▶ **12 609 деца**, настанени в тях.
Първи пилотни услуги в общността.

Пренасочване на финансовите ресурси от специализираните институции за деца към услуги в общността

**Процент на средствата, насочени към
различни видове услуги за деца в риск**

Източник: фондация „Лумос“

- ▶ Осигурено финансиране от над 160 млн. евро от ЕСИФ¹² в подкрепа на реформата в системата за грижа за децата в рамките на „Визия за деинституционализация на децата в Република България“.¹³
- ▶ Общите национални разходи за закрила на детето и подкрепа на семействата са се увеличили с 28% за периода 2009 – 2022 г.¹⁴
- ▶ Над 143 млн. евро от ЕСФ+ за изпълнението на Европейската детска гаранция за периода 2021 – 2027 г. и подкрепа на над 200 000 уязвими деца и семейства.¹⁵

¹² Европейски структурни и инвестиционни фондове – Европейски социален фонд, Европейски фонд за регионално развитие и Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони

¹³ Многонационална оценка на реформите в областта на грижата за деца и деинституционализацията от 2009 до 2022 г., поръчана от Регионалния офис на УНИЦЕФ за Европа и Централна Азия и проведена от Coram International

¹⁴ Многонационална оценка на реформите в областта на грижата за деца и деинституционализацията от 2009 до 2022 г., поръчана от Регионалния офис на УНИЦЕФ за Европа и Централна Азия и проведена от Coram International

¹⁵ Министерство на труда и социалната политика в България

РЕПУБЛИКА БЪГАРИЯ
Министерство на труда
и социалната политика

ПОДКРЕПА ОТ УНИЦЕФ

unicef
за всяко дете

- ▶ **Техническа помощ и експертна подкрепа.**
- ▶ **Генериране на доказателства** – прегледи, оценки, анализи и др.
- ▶ **Моделиране на нови услуги и подходи** – регионално планиране на социални услуги, патронажна грижа, общностна работа и подкрепа за деца и семейства в риск (Семейно-консултативни центрове), приемна грижа, ранна детска интервенция, Центрове за застъпничество и подкрепа на деца преживели насилие „Зона ЗаКрила“.
- ▶ **Подкрепа за закриването на дома за деца с увреждания в Могилино и дома за медико-социални грижи за деца от 0-3 г. в Шумен.**
- ▶ **Пилотно прилагане на Европейската гаранция за детето.**
- ▶ **Комуникация и застъпничество** за популяризиране, закрила и прилагане на правата на децата и промяна на негативните обществени нагласи към децата в грижа, децата с увреждания, насилието и др.

„АКО СПАСИШ ЕДНО ДЕТЕ, СПАСЯВАШ ЦЕЛИЯ СВЯТ“

© UNICEF Bulgaria/2011/Holt

© UNICEF Bulgaria/2017/Nikolov

© UNICEF Bulgaria/2024/Stoykov

„Там имаше деца, които излежават присъда, за която не са виновни. Те бяха затворници.“ – разказва Петя Паносян, която през 2010 г. отива в дома за медико-социални грижи в Шумен и вижда Влади за първи път. По онова време той е едва на шест месеца, дясната му ръчичка и дясното му краче са били напълно обездвижени от непрекъснато връзване и лежане и дори не е можел да седи самостоятелно. Петя решава да стане приемна майка, а Влади е първото дете, което е успешно изведено от дома в гр. Шумен.

[Виж историята на Петя и Влади в YouTube – Ако спасиш едно дете, спасяваш целия свят](#)